

HET ONTBREEKT AAN EXPERTISE BIJ OVERHEID, ARTSEN EN GGD OM HET PROBLEEM AAN TE PAKKEN

“Elektrohypersensitiviteit zit niet tussen de oren, het is een chronische multisysteemziekte”

Hoofdpijn, slapeloosheid, tinnitus en hartstoornissen. Het is een kleine greep uit de gezondheidsklachten die ongeveer een miljoen Nederlanders ervaren door elektromagnetische velden. Elektrogevoeligen krijgen echter nauwelijks erkenning van de overheid en artsen. “Veel activiteiten laat ik aan me voorbijgaan en ik kan niet meer met het OV reizen.”

Sylvia Slegers

Op de website van Stichting Elektrohypersensitiviteit (EHS), een onafhankelijk centrum op het gebied van elektrogevoeligheid, wordt stralingsgevoeligheid omschreven als “het verschijnsel dat mensen last hebben van elektromagnetische velden (EMV) waarbij zij specifieke gezondheidsproblemen ontwikkelen”. De meest gemelde klachten zijn pijn in of druk op het hoofd, vermoeidheid, tinnitus (oorsuizen), slaapproblemen, geheugen- en concentratieproblemen, hersenmist en hartritme stoornissen.

De Andere Krant sprak met een twintigtal Nederlandse EHS'ers. Chantal Halmans uit Almelo kreeg in 2003 een black-out tijdens een mobiele telefoon-gesprek en ontwikkelde slaapproblemen door een DECT-telefoon — een draadloze huistelefoon van de burens die zich ter hoogte van haar slaapkamer bleek te bevinden. Toen ze van de Randstad naar het oosten verhuisde, verminderden haar vermoeidheidsklachten en knapte ze fysiek en mentaal enorm op. “Ik ontdekte door middel van ‘trial and error’ dat ik in de straling klachten had en als ik eruit bleef niet. Mijn woning is inmiddels volledig afgeschermd, internetten doe ik via de kabel en als ik de deur uit ga, draag ik stralingswerende kleding. Veel activiteiten laat ik aan me voorbijgaan en ik kan niet meer met het OV reizen.”

Halmans schreef er het boek *De draadloze kooi — ziek van elektrosmog* over, waarin ze ook andere stralingsgevoeligen aan het woord laat. Ze is van mening dat de huisarts een belangrijke taak heeft voor EHS'ers. “Die kan stralingsgevoeligen

“Ik heb een oude camper gekocht – die nu lekt – waar ik door gebrek aan een stralingsvrije woonplek in verblijf”

een eenvoudige tips geven hoe met EMV om te gaan. Dat voorkomt dat iemand bij allerlei specialisten terecht komt zonder dat er iets gevonden wordt. Stichting EHS werkt sinds kort met enkele Nederlandse artsen aan een eigen EHS-diagnose- en behandelprotocol.

In Oostenrijk wordt zo iets al sinds 2012 ingezet. Op Europees niveau verscheen in 2016 de EHS-richtlijn van de European Academy for Environmental Medicine (EUROPAEM — Europese Academie voor Milieugeeneeskunde) en Canada beschikt sinds 2020 over een artsenrichtlijn voor de diagnose en behandeling van EHS. De consensus van deze partijen is dat een EHS'er lichamenlijk aantoonbaar anders

Hoogveen. Als gevolg van de verplichte verduurzaming van haar woning, werden er een slimme meter en thermostaat, zonnepanelen met omvormer en een wifi-connector geïnstalleerd. “Vanaf dat moment werd het daar voor mij onleefbaar. Ik heb de verhuurder gedagvaard, maar ben uiteindelijk noodgedwongen akkoord gegaan met een geringe schikking. Daarvan kocht ik een jaar geleden een oude camper — die nu lekt — waar ik sindsdien, bij gebrek aan een stralingsarme woonplek, zonder briefadres in verblijf. Door alle financiële gevolgen die dit heeft, ben ik noodgedwongen een inzamelingsactie aan het opzetten om rond te kunnen komen.”

De vrouw van Rob Verboog kampt met zulke ernstige EHS-klachten, dat zij zich genoodzaakt ziet vrijwel geheel buiten de maatschappij te leven. Verboog spant zich al tien jaar in om stralingsgevoeligheid op de politieke, wetenschappelijke, medische en maatschappelijke agenda te krijgen. Hij zat samen met andere organisaties om de tafel met Mona Keijzer, voormalig staatssecretaris van Economische Zaken, en voerde gesprekken

met diverse gemeenten, artsen, specialisten, politici, overheidsinstanties, natuurorganisaties en wetenschappers uit binnen- en buitenland. Ook is hij bestuurslid van Stralingsbewust Wonen, een coöperatieve vereniging die zich inzet voor de oprichting van stralingsarme woongemeenschappen. “GGD'er Fred Woudenberg stelde op 6 juli 2018 in de Eenvandaag-aflering *Ziek door straling: slachtoffers pleiten voor stralingsvrij woongebied* terecht dat er een stralingsvrij woongebied (witte zone — red.), expertise over EHS en een stimuleringsbudget om een specialist aan te trekken zouden moeten komen”, aldus Verboog.

Monique Beerlage, algemeen secretaris van het Kennisplatform Elektromagnetische Velden (KPEMV — overheidsinstantie voor mensen met vragen over straling) laat De Andere Krant weten “geholpen te hebben dit onder de aandacht te brengen bij bewindspersonen” en “aangeboden te hebben aanwezig te zijn bij gesprekken met gemeenten die overwegen hieraan mee te werken”. De ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en VWS stellen echter, bij monde

van woordvoerder Openbaar Vervoer en Spoor Susanne Uilenbroek, dat de regering daarvoor geen plannen heeft, omdat er “behoefte is aan meer wetenschappelijke onderbouwing voordat dergelijke stappen overwogen kunnen worden”.

Volgens Verboog, sinds 2017 spreekgerechtigd lid van de KPEMV-klankbordgroep, heeft het KPEMV structureel geweigerd elektrogevoeligheid echt op de actiagenda te zetten, ondanks jarenlang aandringen van hem. “Mijn voornemen het bestuur daarvoor in 2023 voor de rechter te dagen, werd verijdeld toen het KPEMV eind 2023 opeens de stralingsgevoelige Medy van der Laan (voormalig staatssecretaris van Cultuur — red.) op het KPEMV-symposium Digitalisering en Energietransitie naar voren schoof. Haar presentatie *Signalen van elektrogevoeligheid: startpunt voor verdere kennisontwikkeling* had een doorbraak kunnen zijn, maar helaas ging het negeren, uitstellen en trainen daarna gewoon door.” Verboog heeft ervaard dat het ook bij de GGD ontbreekt aan expertise en bereidheid om het onderwerp op te pakken en dat het gros

van de artsen evenmin kennis heeft van stralingsklachten. “Terwijl de top 5 aanhoudende lichamelijke klachten (ALK) grotendeels overeenkomt met die van EHS-klachten.”

Nico van Amstel uit Egmond aan den Hoef snapt daar niks van. Hij is regulier arts met een praktijk voor acupunctuur, homeopathie en sportduikgeneeskunde. Hij informeert zijn patiënten wel over de mogelijke gevolgen van straling. “Zolang het niet is bewezen dat het geen schade kan aanrichten, vind ik het verwijtbaar mensen zomaar bloot te stellen aan mogelijk schadelijke straling. Het is niet iets wat je mag bagatelliseren, een aantal mensen is er extreem gevoelig voor.”

Er zijn ook de nodige wetenschappelijke onderzoeken die dit bevestigen, zoals de in 2022 gepubliceerde studie van de Franse professor Dominique Belpomme, met de titel *Waarom elektrohypergevoeligheid en gerelateerde symptomen worden veroorzaakt door niet-ioniserende door de mens gemaakte elektromagnetische velden: een overzicht en medische beoordeling*. Zijn rapport stelt dat er “objectieve pathofysiologische veranderingen en gezondheidseffecten zijn die worden veroorzaakt door blootstelling aan EMV bij EHS-patiënten en vooral bij gezonde proefpersonen”. Belpomme, die als hoogleraar Oncologie is verbonden aan de Universiteit Paris-Descartes en voorzitter is van The European Cancer and Environment Research Institute (ECERI), weerlegt in hetzelfde onderzoek eveneens de hypothese van een nocebo-effect, waarbij negatieve verwachtingen zouden leiden tot negatieve effecten.

De in 2021 opgerichte Internationale Commissie voor de Biologische Effecten van Elektromagnetische Velden (IC-BE-EMF — een multidisciplinair internationaal consortium met expertise in de gezondheidseffecten van EMV) doet aanbevelingen “gebaseerd op de beste gepeerreviewde wetenschappelijke onderzoekspublicaties” en heeft als doel EHS wereldwijd formeel erkend te zien als een “door EMV veroorzaakte externe oorzaak van letsel”, onderzoeksfinanciering, lagere blootstellingslimieten en volledige maatschappelijke toegankelijkheid voor EHS'ers. De commissie analyseerde meerdere wetenschappelijke studies en individuele casusrapporten en publiceerde op basis daarvan in juli 2024, de position paper *Elektromagnetische overgevoeligheid is een humanitaire crisis die een dringende reactie vereist*. De auteurs concluderen dat “de wijdverbreide versterking van levens onmenselijk en zeer verontrustend is”.

De voorheen aan het Karolinska Instituut in Stockholm verbonden emeritus professor in de Celbiologie, Weefsel- en Neurobiologie dr. Olle Johansson, autoriteit op het gebied van kunstmatige elektromagnetische straling en de effecten op gezondheid en biologie, doet al meer dan dertig jaar onderzoek naar de gezondheidseffecten van EMV en stelt dat het “geen ziekte is, maar een volledig terecht vermijdingsreactie op een inferieure omgeving. EHS'ers

zijn geen patiënten en moeten niet als zodanig worden behandeld. De enige juiste ‘behandeling’ is het verminderen van de blootstelling door afstand en afscherming.”

“De huidige stralingsbelasting is triljoen keer hoger dan de natuurlijke achtergrondstraling”

Johansson benadrukt dat EHS'ers op basis van internationale wetgeving recht hebben op een gelijkwaardig leven in een volledig toegankelijke samenleving. “Stralingsgevoeligen moeten gezamenlijk van die juridische paraplu gebruikmaken door bij discriminatie massaal wettelijke klachten in te dienen bij de politie en vandaaruit verder te procederen”, aldus Johansson. “De huidige stralingsbelasting is triljoen keer hoger dan de natuurlijke achtergrondstraling. Op een bepaald moment zal iedereen misschien wel EHS of een ander gezondheidsprobleem ontwikkelen. Aangezien we tegenwoordig in zo'n giftige omgeving leven, beschouw ik EHS'ers als de nieuwe normale mensen. Mensen die geen klachten ervaren zijn elektrohyposensitief: zij reageren opgeschrikt niet op deze toxische omgevingsfactor. We zouden de EHS-kanaries in de kolennij dankbaar moeten zijn voor wat ze ons vertellen: dit is niet goed voor ons. Hoeveel onderzoeken moeten er nog komen voordat overheden en gezondheidsorganisaties op de rem gaan staan? Wanneer worden zij wakker?” ■

Rijksinspectie: “Geen bewijs voor negatieve gezondheidseffecten”

De Andere Krant vroeg het Kennisplatform EMV (KPEMV), RIVM, GGD-GHOR, de ministeries van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en VWS, Gezondheidsraad (GR), Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI), KPN en Odido schriftelijk naar hun standpunt over elektrogevoeligheid.

Monique Beerlage antwoordt namens het KPEMV dat de gezondheidsklachten “reëel zijn”, “ernstig kunnen zijn” en “de kwaliteit van leven nadelig beïnvloeden”. Als mogelijke verklaringen noemt ze: EMV, andere milieufactoren of ziekten, een psychische oorzaak, of een combinatie van deze factoren. “Wij benadrukken de noodzaak om mensen te helpen en adviseerden contact op te nemen met de huisarts en een melding te doen bij de GGD.” Hoeveel Nederlanders stralingsklachten hebben weet Beerlage niet.

RIVM-woordvoerder Milieu & Veiligheid Marah Michel en Susanne Uilenbroek, woordvoerder van de Ministeries van I&W en VWS, sturen beiden

Ongecontroleerd bestraald

Ingenieur Jolanda van den Berg schreef het boekje *Ongecontroleerd bestraald – gezondheidsproblemen door 5G niet bewaakt*, nadat zij met een kritische blik had deelgenomen aan de cursus ‘Antennes’ van het Antennebureau, de RDI en het Kennisplatform Elektromagnetische Velden.

In het boek beschrijft en analyseert de voormalig KPN-projectcoördinator Van den Berg de antwoorden op de vele vragen die ze tijdens en na afloop van de cursus stelde: “De Rijksdienst Digitale Infrastructuur voert metingen uit om te controleren of de sterkte van elektromagnetische velden bij antennes niet wordt overschreden. Maar wordt er ook op de juiste plaatsen en tijdstippen gemeten? Hoe veilig is de blootstellingslimiet en waarom is die uitsluitend gebaseerd op opwarming? Leiden de frequenties van mobiele communicatie inderdaad tot opwarming? Waarom is het niet het Ministerie van VWS maar dat van Economische Zaken dat onze gezondheid behartigt?”

een letterlijke herhaling van de reactie van het KPEMV. GGD-GHOR-persvoorlichter Estella Valdivia-Beeke heeft “geen extra input te leveren” op de reactie van het KPEMV. Online-communicatieadviseur Muriel Schreuder Klaver meldt dat de Gezondheidsraad geen EHS-advies heeft uitgebracht waarover zij een en ander kan toelichten. RDI-woordvoerder Frans van Bergen erkent in navolging van het KPEMV de realiteit, mogelijke ernst en nadelige impact van de klachten op het leven van elektrogevoeligen, maar stelt dat de oorzaak ervan wetenschappelijk onbekend is, omdat “wetenschappelijke adviesorganen zoals de WHO en de GR concluderen dat er geen bewijzen zijn voor negatieve gezondheidseffecten onder de blootstellingslimieten”. KPN-woordvoerder Stijn Wesseling geeft aan “alle normen en adviezen van de overheid en onafhankelijke wetenschappelijke instituten zoals de GR, het RIVM, de RDI en het KPEMV” strikt te volgen en Odido stuurt uitsluitend een ontvangstbevestiging.